

Lähtäjät:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Suojelusihteeri Hanna-Maija Kehvola
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

BirdLife Suomi ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
toimisto@birdlife.fi

Vastaanottaja:

Uudenmaan liitto
Esterinportti 2 B
00240 Helsinki
toimisto@uudenmaanliitto.fi

Lausunto Östersundomin maakuntakaavaehdotuksesta

Lausunnon antavat: Birdlife Suomi ry sekä sen paikallisyhdistys Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353, 2968 jäsentä vuonna 2017). Tringa ry:n tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry ja BirdLife Suomi ry kiittävät lausuntopyynnöstä (Dnro 58/2011). Yhdistykset ovat tutustuneet Östersundomin uuteen maakuntakaavaehdotukseen ja sen kaava-aineistoihin pääasiassa linnustonsuojelun näkökulmasta ja lausuvat mielipiteenään seuraavaa.

Östersundomin alue on Helsingin seudun tärkeimpiä alueita linnuston ja muun luonnon monimuotoisuuden kannalta. Vanhoihin valtakunnallisiin lintuvesien ja lehtojen suojeluohjelmiin kuuluvat kosteikot ja lehdot ovat osa EU:n Natura 2000 -verkostoa. Lisäksi kaava-alueen pohjoispuolella sijaitsee laaja Sipoonkorven metsämanner, joka on osin suojeltu Sipoonkorven kansallispuistona sekä sitä suppeampana Sipoonkorven Natura 2000-alueena. Näiden keskeisten luonnon ydinalueiden sekä niiden välisten ekologisten yhteyksien lisäksi kaava-alueella on myös muita merkittäviä luontokohteita, jotka asiallisessa kaavoituksessa tulee säilyttää.

Molemmat maakuntakaavavaihtoehdot ovat luonnon kannalta tuhoisia. Kaavan toteuttamisen myötä 1000 hehtaaria metsämaata jäisi rakentamisen alle. Samalla ekologisen verkosto ja yhteydet heikkenevät. Erityisen ongelmallinen on suoran metrolinjauksen vaihtoehto, joka supistaa huomattavasti valtakunnallisesti merkittävää metsäekologista yhteyttä Mustavuori-Kasabergetin ja Sipoonkorven välissä. Kaavan mukainen maankäyttö aiheuttaisi linnustoon merkittäviä haittavaikutuksia (Erävuori & Lammi 2017). Uhanalaisista lajeista mehiläishaukka, merikotka, huuhkaja sekä alueellisesti uhanalainen metso todennäköisesti häviävät kaava-alueen pesimälinnustosta. Lisäksi useimpien muiden uhanalaisten lajien kanta pienenee.

Östersundomin kaavoitusta on kokonaisuudessaan toteutettu kuntaliitoksen jälkeen painottaen yksipuolisesti rakentamista ja ottamatta aidosti huomioon alueen merkittäviä luontoarvoja. Vaikka uusi kaavaehdotus huomioi jonkin verran paremmin Mustavuori ja Östersundomin lintuvedet-Natura-alueen, jäävät erityisesti kaava-alueen pohjoispuoli ja sen sisältämät luontokohteet edelleen paitsioon. Tämä ilmenee hyvin mm. yleiskaavan luontovaikutusten arvioinnin kartoista (Erävuori & Lammi 2017). Myös julkisuudessa on toistuvasti markkinoitu erittäin yksipuolisia käsityksiä Östersundomin alueen luonnonarvoista, mistä syystä vain pieni osa kaavan merkittävistä luontovaikutuksista on noussut kunnolla esille.

Östersundomin lintuvedet

Salmenkallio on uudessa kaavaehdotuksessa merkitty selvitysalueeksi. Tästä huolimatta suunniteltu maankäyttö vaikuttaa haitallisesti Mustavuori ja Östersundomin lintuvedet – Natura-alueen arvoihin. Etenkin suoran metron vaihtoehto aiheuttaa virkistyskäyttöpainetta Salmenkallion alueelle, mikä tulee heikentämään linnuston elinmahdollisuuksia. Suoran linjauksen selkeä haitta on myös tärkeän metsäekologisen yhteyden kaventuminen Sipoonkorven ja Mustavuori-Kasabergetin välissä, mikä vaarantaa elinvoimaisten lintukantojen säilymisen. Natura-arviointien mukaan haitat Natura-alueelle jäävät sen sijaan pienemmiksi pohjoisen metrolinjauksen vaihtoehdossa, jossa ekologinen yhteys toteutuu luonnonmukaisempana ja laajempana. Virkistysalueen kaavamääräykseen on lisätty kohta ekologisten yhteyksien jatkuvuuden turvaamisesta. Katsomme, ettei kirjaus ole riittävä vaan ekologiset yhteydet tulee merkitä kaavakartalla leveämmiksi.

Ehdotamme myös, että selvitysalue merkitään virkistysalueeksi ja osin suojelualueeksi. Maakuntakaavassa maankäyttö tulisi ratkaista kokonaisuutena, eikä jättää mitään osa-aluetta epävarmaksi, sillä se vaikuttaa muun muassa kokonaisvaikutusten arviointiin. Myöhemmin päätettävä selvitysalueen maankäyttö voi merkittävästi muuttaa kaavakokonaisuuden yhteisvaikutuksia linnustoon ja muihin luontoarvoihin.

Muistutamme myös edelleen alueella sijaitsevasta maakunnallisesti tärkeästä Östersundomin lintuvedet MAALI-lintualueesta (Ellermaa 2010). MAALI-alueen rajausta sisältää Östersundomin rehevät merenlahdet, mutta rajausta poikkeaa kuitenkin Natura-alueesta. Kartan alueesta olemme toimittaneet edellisen lausunnon yhteydessä. Katsomme, että MAALI-alueen linnustoarvot tulee turvata rajaamalla muu maankäyttö alueen ulkopuolelle ja osoittamalla alue luo-kaavamerkinnällä. Muistutamme, että maakuntakaavan tehtävänä on nimenomaan turvata vähintään maakunnallisesti arvokkaat luontokohteet.

Sipoonkorven metsämanner

Maakuntakaavan mukainen maankäyttö jättäisi rakentamisen alle noin 5-6 neliökilometriä metsää Sipoonkorven metsämantereen eteläosassa. Tämä johtaa merkittäviä luontoarvoja sisältävien metsäkohteiden tuhoutumiseen sekä lajiston köyhtymiseen. Lisäksi rakentaminen ja virkistyskäyttöpaine johtavat välillisen häiriön lisääntymiseen Sipoonkorven Natura-alueella ja kansallispuistossa.

Rakentaminen tuhoaisi samalla Sipoonkorven maakunnallisesti tärkeän MAALI-lintualueen eteläosat. Pidämme asiaa vakavana. Suuri osa rakentamisesta on osoitettu tärkeän lintualueen päälle mm. Landbon ympäristössä. Katsomme, että MAALI-alueen arvot tulee suunnittelussa turvata rajaamalla rakentaminen alueen ulkopuolelle ja osoittamalla MAALI-alue kaavassa luo-merkinnällä.

Muuta

Myös muut kaava-alueella sijaitsevat vähintään maakunnallisesti arvokkaat luontokohteet tulee turvata. Esimerkiksi Granön ja Majvikin arvokkaat luontokohteet tulee osoittaa SL-varauksina ja luo-merkinnöillä. Nämä on tunnistettu Itä-Uudenmaan liiton maakunnallisesti arvokkaiksi luontoalueiksi (MALU-selvitys).

Vaikka virkistysalueiden kaavamääräystä on täsmennetty Natura-alueen arvojen turvaamisen osalta, mahdollistaa määräys edelleen mm. paikallisteiden sekä yhdyskuntateknisen huollon rakentamisen. Katsomme, että kaavamääräyksiä tulee tarkistaa sellaisiksi, että ne turvaavat paremmin luontoarvojen säilymisen.

Lopuksi

Lausunnossa mainittuun viitaten katsomme, ettei kaavoitus sen yksipuolisuuden vuoksi täytä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia. Esitämme Uudenmaan liitolle, että maakuntakaavaa muutetaan nykyistä aidosti kestävämmäksi huomioiden selvästi vahvemmin myös muut luontoarvot kuin Natura 2000-alueiden arvojen vaatiman minimisuojaan. Lisäksi katsomme, että yleiskaavan valmistelu tulisi keskeyttää siihen asti, kunnes maakuntakaava on saanut lainvoiman, jolloin se muodostaa yleisesti hyväksytyin perustan alemman tason kaavoitukselle. Menettely, jossa Östersundomin yhteistä yleiskaavaa on valmisteltu samaan aikaan maakuntakaavan kanssa, ei mielestämme ole asianmukainen.

Östersundomiin on mahdollista saada kestäväällä tavalla huomattava määrä asukkaita tiivistämällä entisestään kaupunkirakennetta ja parantamalla ekologisen verkoston kattavuutta. Yhden pohjan Östersundomin maankäytön kestävämpään ja luontoarvot huomioivampaan kehittämiseen tarjoaa vuonna 2011 valmistunut vaihtoehtoinen kaavaesitys (www.varjokaava.fi).

Pyydämme ystävällisesti kirjallista vastinetta ylläoleviin osoitteisiin.

Helsingissä 28.4.2017

Jukka Hintikka
puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Aki Arkiomaa
puheenjohtaja
BirdLife Suomi ry

Viitteet

Ellermaa, M. (2010): Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37.- 38.: 140 – 174.

Erävuori, L. & Lammi, E. 2017. Suora metro-kaavaehdotuksen luontovaikutusten arviointi. 31.3.2017. Östersundomin yhteinen yleiskaava.

Itä-Uudenmaan liitto. 2010. Itä-uudenmaan maakunnallisesti arvokkaat luonnonympäristöt (malu). Julkaisu 96.

Ojala, T., Kiiski, J. & Mäkinen, J. 2017. Östersundomin alueen maakuntakaava – suora vaihtoehto. Natura-arviointi.

Ojala, T., Kiiski, J., Torri, K. & Mäkinen, J. 2016. Östersundomin alueen maakuntakaava ja Östersundomin yhteinen yleiskaava. Natura-arviointi.